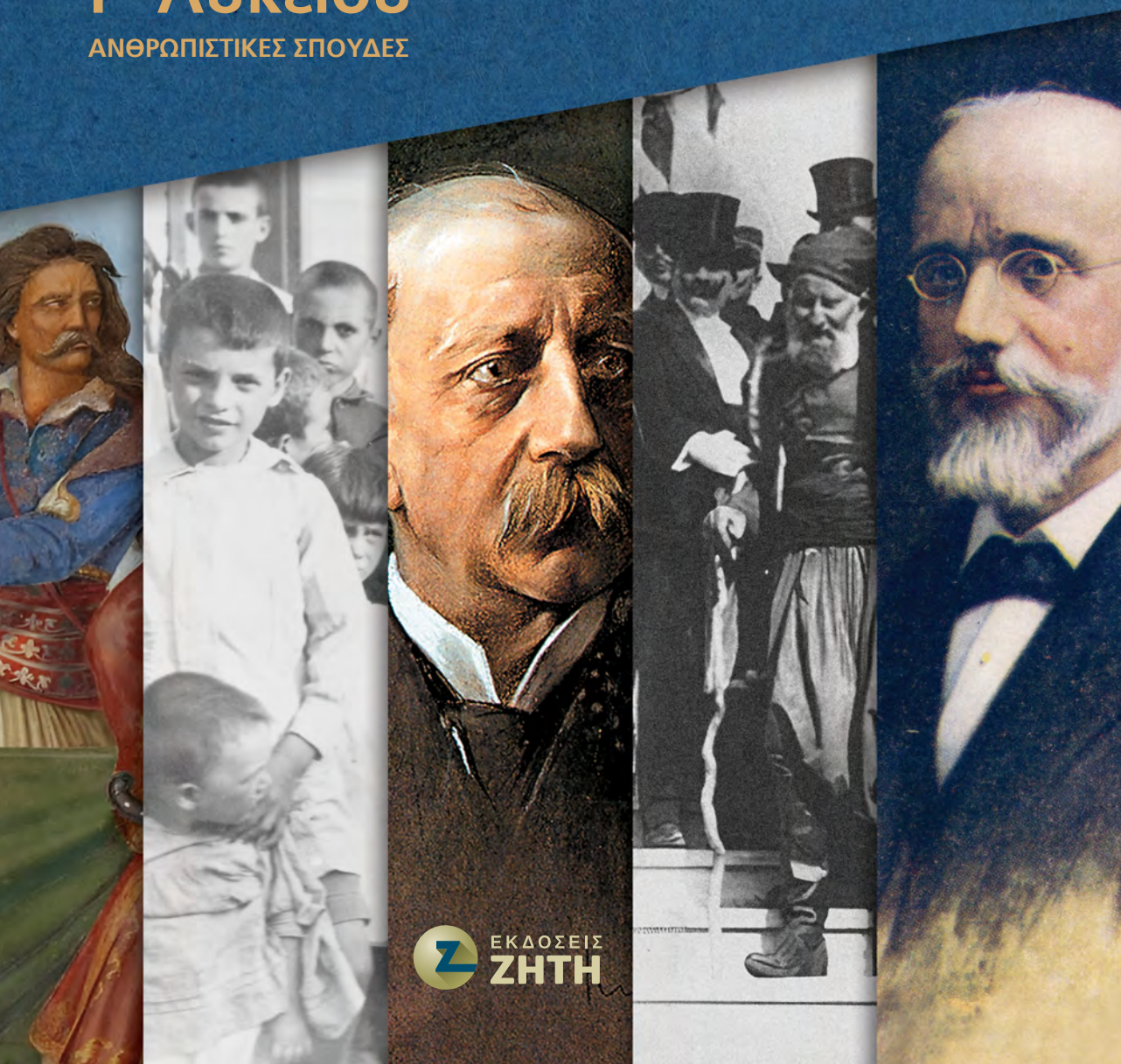

Ηρακλής Αρ. Καρακόλιος Φιλόλογος – Ιστορικός – Φροντιστής

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Γ' Λυκείου

ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

ISBN 978-960-456-627-3

© Copyright Σεπτέμβριος 2024, Εκδόσεις ΖΗΤΗ, Ηρακλής Αρ. Καρακόλιος

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του ελληνικού νόμου (Ν.2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Φωτοστοιχειοθεσία Π. ΖΗΤΗ & Σια ΙΚΕ
Εκτύπωση 18ο χλμ Θεσ/νίκης-Περαίας
Βιβλιοδεσία Τ.Θ. 4171 • Περαία Θεσσαλονίκης • Τ.Κ. 570 19
Τηλ.: 2392.072.222 • e-mail: info@ziti.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ - ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Αρμενοπούλου 27, 546 35 Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 2310.203.720 • e-mail: sales@ziti.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ - ΠΩΛΗΣΗ ΛΙΑΝΙΚΗ-ΧΟΝΔΡΙΚΗ:
Χαριλάου Τρικούπη 22, 106 79 Αθήνα
Τηλ.: 210.3816.650 • e-mail: athina@ziti.gr

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: www.ziti.gr

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το βιβλίο αυτό στοχεύει στην πλήρη εμπέδωση της ύλης του μαθήματος της Ιστορίας για τους μαθητές της Γ' Λυκείου της Ομάδας Προσανατολισμού Ανθρωπιστικών Σπουδών. Οι ασκήσεις «κλειστού τύπου» αποτελούν μια μορφή αυτοαξιολόγησης για τους μαθητές καθώς εύκολα μπορούν να διαπιστώσουν το επίπεδο των γνώσεών τους, να ανακαλύψουν τις αδυναμίες τους και να εντατικοποιήσουν το διάβασμά τους κατά τη διάρκεια των επαναλήψεων. Επιπλέον, αποτελεί χρήσιμο εργαλείο για τους εκπαιδευτικούς καθώς μπορούν να παρατηρήσουν την πορεία των μαθητών αξιοποιώντας το στην καθημερινή εξέταση του μαθήματος. Τέλος, το παρόν εγχειρίδιο, μπορεί να αξιοποιηθεί, επίσης, κατάλληλα από τους μαθητές της Β' Λυκείου της Ομάδας Προσανατολισμού Ανθρωπιστικών Σπουδών ώστε να έρθουν σε επαφή με τα ιστορικά γεγονότα με έναν διαφορετικό τρόπο που ξεφεύγει της στερείρας αποστήθισης.

Ο συγγραφέας,
Ηρακλής Αρ. Καρακόλιος
Φιλολόγος - Ιστορικός - Φροντιστής
Σεπτέμβριος 2024

Αφιερωμένο σ'εκείνους
που όταν τους σκέφτομαι...
χαμογελώ!

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ	10
A. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ	10
1. Τα δημογραφικά δεδομένα	10
2. Οι παραγωγικές δυνάμεις μέσα και έξω από την Ελλάδα και η «Μεγάλη Ιδέα»	13
B. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟ 19ο ΑΙΩΝΑ	15
1. Το εμπόριο	15
2. Η εμπορική ναυτιλία	18
3. Η διανομή των εθνικών κτημάτων	20
4. Η εκμετάλλευση των ορυχείων	22
5. Η δημιουργία τραπεζικού συστήματος	24
6. Η βιομηχανία	26
7. Τα δημόσια έργα	29
8. Το δίκτυο των σιδηροδρόμων	31
9. Τα εθνικά δάνεια	33
10. Η πτώχευση του 1893 και ο Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος	34
Γ. ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 20ο ΑΙΩΝΑ	37
1. Το αγροτικό ζήτημα	37
2. Τα πρώτα βήματα του εργατικού κινήματος	40
3. Οι οικονομικές συνθήκες κατά την περίοδο 1910-1922	41
4. Ο Α' Παγκόσμιος πόλεμος	43
5. Η οικονομική ζωή κατά την περίοδο 1922-1936	45
6. Η ελληνική οικονομία κατά την περίοδο του μεσοπολέμου	46
7. Οι μεγάλες επενδύσεις	48
8. Η Τράπεζα της Ελλάδος	49
9. Η κρίση του 1932	50
Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (1821-1936)	53
A. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΛΑΤΕΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ (1821-1843)	53
1. Πελατειακά δίκτυα επί τουρκοκρατίας	53
2. Η διαμόρφωση νέων δεδομένων κατά την Επανάσταση	54
3. Τα πρώτα ελληνικά κόμματα	56
4. Τα κόμματα ως εκφραστές του πνεύματος της εποχής	60

Β. ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ (1844-1880)	62
1. Το σύνταγμα του 1844	62
2. Η παρακμή των «ξενικών» κομμάτων κατά την περίοδο της συνταγματικής μοναρχίας	63
3. Η «νέα γενιά»	65
4. Η Εθνοσυνέλευση του 1862-1864	67
Γ. ΔΙΚΟΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ (1880-1909)	70
1. Η εδραίωση του δικομματισμού	70
2. Η οργάνωση των κομμάτων κατά το τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα	72
3. Από τη χρεοκοπία στο στρατιωτικό κίνημα στο Γουδί (1893-1909)	74
Δ. ΑΝΑΝΕΩΣΗ - ΔΙΧΑΣΜΟΣ (1909-1922)	76
1. Το κόμμα των Φιλελευθέρων	76
2. Τα αντιβενιζελικά κόμματα	78
3. Τα αριστερά κόμματα	79
4. Ο εθνικός διχασμός (1915-1922)	80
5. Το Σοσιαλιστικό κόμμα	83
Ε. ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ (1923-1936)	84
1. Οι συνέπειες της Μικρασιατικής καταστροφής	84
2. Τα κόμματα από το τέλος του Μικρασιατικού πολέμου μέχρι τη δικτατορία του Ι. Μεταξά	86
ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (1821-1930)	89
ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΤΑ ΤΟ 19ο ΑΙΩΝΑ	89
Εισαγωγή	89
Α. ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ (1821-1827)	90
1. Πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία, την Κωνσταντινούπολη και την Κύπρο	90
2. Πρόσφυγες από τον ελλαδικό χώρο	92
3. Πρόσφυγες από τα νησιά του Αιγαίου και την Κρήτη	94
4. Η στάση της πολιτικής ηγεσίας απέναντι στο προσφυγικό ζήτημα	97
Γ. Η ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΜΟΝΑΡΧΙΑΣ ΤΟΥ ΟΘΩΝΑ (1833-1862)	99
1. Η πρόνοια για τους πρόσφυγες κατά την Οθωνική περίοδο	99
2. Η διαμάχη αυτοχθόνων και ετεροχθόνων	101
Δ. ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΚΑΙ ΑΛΥΤΡΩΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟ 19ο ΑΙΩΝΑ	104
1. Θεσσαλία, Ήπειρος, Μακεδονία	104
2. Κρήτη	105

ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 20ο ΑΙΩΝΑ	106
Εισαγωγή	106
Β. Η ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ	107
1. Η έξοδος	107
2. Το πρώτο διάστημα	108
3. Η Σύμβαση της Λοζάνης και η ανταλλαγή των πληθυσμών	111
Γ. Η ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ	113
1. Η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφυγών	113
2. Η αγροτική αποκατάσταση	115
3. Η αστική αποκατάσταση	117
Δ. Η ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΤΩΝ ΑΝΤΑΛΛΑΞΙΜΩΝ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	119
1. Η αποζημίωση των ανταλλαξιμών	119
2. Η ελληνοτουρκική προσέγγιση	120
Ε. Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	122
1. Η ενσωμάτωση των προσφυγών	122
2. Οι επιπτώσεις από την άφιξη των προσφύγων	124
ΤΟ ΚΡΗΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΑΠΟ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΨΗ ΚΑΤΑ ΤΟ 19ο ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 20ου ΑΙΩΝΑ	
Ε. Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ Η ΕΝΩΣΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	127
1. Η οργάνωση της Κρητικής Πολιτείας	127
2. Η περίοδος της δημιουργίας	129
3. Τα πρώτα νέφη	130
4. Η επανάσταση του Θερίσου (1905)	132
5. Η αρμοστεία του Αλεξάνδρου Ζαΐμη (1906-1908)	138
6. Η κατάλυση της Αρμοστείας στην Κρήτη. Το πρώτο ενωτικό Ψήφισμα των Κρητών	140
7. Τα γεγονότα των ετών 1909-1913	141
8. Η μετάκληση του Βενιζέλου στην Αθήνα και οι επιπτώσεις στο Κρητικό Ζήτημα	142
9. Η οριστική λύση του Κρητικού Ζητήματος	144
ΠΑΡΕΥΞΕΙΝΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ	
Δ. Ο ΠΑΡΕΥΞΕΙΝΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 19ο ΚΑΙ 20ο ΑΙΩΝΑ	146
1. Οικονομική και πνευματική ανάπτυξη	146

2. Αγώνες για τη δημιουργία μιας αυτόνομης Ποντιακής Δημοκρατίας (1917-1922)	148
3. Η μεθοδευμένη εξόντωση (γενοκτονία) των Ελλήνων του Πόντου	150
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	152

ΑΠΟ ΤΗΝ
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΣΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

A

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

1 Τα δημογραφικά δεδομένα

α. Ο πληθυσμός

Λέξεις – όροι του μαθήματος: Ελλάδα, φτωχή, απαρχαιωμένες παραγωγικές δομές, μικρή στην έκταση και ολιγάνθρωπη, σύνορα του νέου ελληνικού κράτους, νησιά του Αιγαίου, ο κορμός της χώρας, πυκνότητα του πληθυσμού, εξάντληση του τόπου και των ανθρώπων, αγρανάπαυση, ο πληθυσμός αυξανόταν με γρήγορους ρυθμούς, περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες, πεινχρά παραγωγικά πλεονάσματα, ναυτικός αποκλεισμός από τους Αγγλο-Γάλλους

ΑΣΚΗΣΗ 1

Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, σημειώνοντας την ένδειξη Σ (για το σωστό) ή Λ (για το λάθος) δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

1. Η Ελλάδα ήταν φτωχή, με σύγχρονες παραγωγικές δομές και ολιγάνθρωπη.
2. Από τα νησιά του Αιγαίου στην Ελλάδα ανήκαν μόνο τα Δωδεκάνησα και οι Κυκλάδες.
3. Το 1864 προστέθηκε η Θεσσαλία και το 1881 τα Ιόνια νησιά.
4. Η πυκνότητα του πληθυσμού κυμαινόταν από 15 (1829) σε 43 (1910) κατοίκους στο τετραγωνικό χιλιόμετρο, όταν σε πολλές χώρες της Δυτικής Ευρώπης οι ίδιοι αριθμοί ήταν τριψήφιοι.
5. Γύρω από τις πόλεις τα εδάφη ήταν περισσότερο γόνιμα.

6. Οι αγρότες πάσχιζαν να βελτιώσουν τις αποδόσεις των χωραφιών τους μέσα από τη μέθοδο της αγρανάπαυσης.
7. Οι οικονομικές δυνατότητες της Ελλάδας ήταν περιορισμένες και τα παραγωγικά πλεονάσματα πενιχρά, ωστόσο ελπιδοφόρα.
8. Ο ναυτικός αποκλεισμός από τους Άγγλο-Γάλλους, το 1854, προκάλεσε πείνα, αρρώστια και ανθρώπινες απώλειες, επιβεβαιώνοντας τις μικρές δυνατότητες της χώρας.

ΑΣΚΗΣΗ 2

Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση:

1. Τα βόρεια σύνορα άγγιξαν:
  - α) τον Όλυμπο και τη Μακεδονία
  - β) τον Όλυμπο και τη Θράκη
2. Η πυκνότητα του πληθυσμού το 1828 κυμαινόταν από:
  - α) 14 κατοίκους το τετραγωνικό χιλιόμετρο
  - β) 15 κατοίκους το τετραγωνικό χιλιόμετρο
  - γ) 16 κατοίκους το τετραγωνικό χιλιόμετρο
3. Τα χωράφια έμοιαζαν χέρσα, εξαιτίας:
  - α) της εκτεταμένης αγρανάπαυσης, με την οποία οι αγρότες πάσχιζαν να βελτιώσουν τις αποδόσεις τους
  - β) της μεθόδου της πολυκαλλιέργειας, με την οποία οι αγρότες πάσχιζαν να βελτιώσουν τις αποδόσεις τους
4. Οι οικονομικές δυνατότητες ήταν:
  - α) απεριόριστες και τα παραγωγικά πλεονάσματα επαρκή
  - β) περιορισμένες και τα παραγωγικά πλεονάσματα πενιχρά
5. Ο ναυτικός αποκλεισμός από τους Αγγλο-Γάλλους, το 1854, στη διάρκεια του Κριμαϊκού πολέμου:
  - α) προκάλεσε πείνα, αρρώστια και ανθρώπινες απώλειες
  - β) προκάλεσε την οικονομική καταστροφή της χώρας

β. Οι μετακινήσεις μέσα και έξω από την Ελλάδα

Λέξεις – όροι του μαθήματος: Οι πόλεις μεγάλωναν, έμοιαζαν περισσότερο με μεγάλα χωριά, μετακίνηση ανθρώπων από την ύπαιθρο στα αστικά κέντρα, μεταναστεύσεις του αγροτικού πληθυσμού προς το εξωτερικό, άνοιξαν οι δρόμοι προς την Αμερική, σταφιδική κρίση.

ΑΣΚΗΣΗ 1

Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, σημειώνοντας την ένδειξη Σ (για το σωστό) ή Λ (για το λάθος) δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

1. Οι πόλεις της Ελλάδας έμοιαζαν σε μεγάλο βαθμό με τα βιομηχανικά, εμπορικά, χρηματιστικά, αστικά κέντρα της Δύσης.
2. Οι ελληνικές πόλεις έμοιαζαν περισσότερο με μεγάλα χωριά.
3. Δε παρατηρείται ιδιαίτερη μετακίνηση ανθρώπων από την ύπαιθρο στα αστικά κέντρα λόγω των δυσκολιών που αντιμετώπιζαν κατά τη μετακίνησή τους.
4. Οι μεταναστεύσεις του αγροτικού πληθυσμού προς τα λιμάνια της Ανατολικής Μεσογείου και του Εύξεινου Πόντου, προς το Δούναβη, τη Νότια Ρωσία, τη Μικρά Ασία και την Αίγυπτο ήταν συχνό φαινόμενο.
5. Η σταφιδική κρίση εκείνης της εποχής προκάλεσε μεγάλο ρεύμα μετανάστευσης πέρα από τον Ειρηνικό.

ΑΣΚΗΣΗ 2

Να συμπληρώσετε τα παρακάτω κενά.

Οι πόλεις ....., χωρίς αυτό να σημαίνει ότι είχαν κάποια ....., στο διάστημα που μας απασχολεί, με τα ....., ..., ..., αστικά κέντρα της ..... Για τα ευρωπαϊκά μέτρα οι πόλεις της μικρής Ελλάδας έμοιαζαν περισσότερο με μεγάλα ..... Η ..... ανθρώπων από την ..... στα αστικά κέντρα δεν στόχευε αποκλειστικά σε ..... στον αστικό χώρο, όπου η αργή ..... των ..... δεν έδινε στους νεοφερμένους πολλές ευκαιρίες. Οι μεταναστεύσεις του ..... πληθυσμού προς τα λιμάνια της ..... και της Μαύρης Θάλασσας, προς το ....., τη Νότια Ρωσία, τη Μικρά Ασία και την ..... ήταν συχνό φαινόμενο. Προς το τέλος του 19ου αιώνα και στις αρχές του

20ού, άνοιξαν οι δρόμοι προς την ..... Η σταφιδική κρίση εκείνης της εποχής προκάλεσε μεγάλο ρεύμα μετανάστευσης πέρα από τον .....

2 Οι παραγωγικές δυνάμεις μέσα και έξω από την Ελλάδα και η «Μεγάλη Ιδέα»

Λέξεις – όροι του μαθήματος: η Ελλάδα μοιάζει περισσότερο με την Ανατολή παρά με τη Δύση, απουσίαζαν τα ισχυρά κέντρα ανάπτυξης, η χώρα ανταγωνιζόταν τον εαυτό της, η πρόοδος του εκτός των εθνικών συνόρων ελληνισμού ταλάνιζε το μικρό βασίλειο, ημιτελής κατασκευή, «Μεγάλη Ιδέα» διεύρυνση των συνόρων, επιπτώσεις στον πολιτικό και οικονομικό χώρο.

ΑΣΚΗΣΗ 1

Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, σημειώνοντας την ένδειξη Σ (για το σωστό) ή Λ (για το λάθος) δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

1. Πολλές δεκαετίες, μετά την ανεξαρτησία της, η Ελλάδα κατάφερε να μοιάζει περισσότερο τη Δύση παρά την Ανατολή.
2. Η απουσία των ισχυρών κέντρων ανάπτυξης έκαναν την Ελλάδα να μοιάζει περισσότερο με την Ανατολή παρά με τη Δύση.
3. Η Ελλάδα, μεταξύ άλλων, δεν διέθετε σημαντικές πρώτες ύλες.
4. Έξω από τα σύνορά της χώρας υπήρχαν ισχυρά κέντρα ελληνισμού που δε κατάφεραν να κυριαρχήσουν στον χώρο τους.
5. Ελληνικά κεφάλαια υπήρχαν και αναπτύσσονταν από την Ουκρανία ως το Σουδάν, από το Δούναβη ως τη Μαύρη Θάλασσα και από τη Σμύρνη ως την Κιλικία.
6. Χρειάστηκε να δυσκολέψουν για τους Έλληνες που ευημερούσαν στο εξωτερικό οι οικονομικές και πολιτικές συνθήκες, προς το τέλος κυρίως του 19ου αιώνα, για να ανακαλύψουν τη σημασία που είχε η φτωχή τους πατρίδα.
7. Η πρόοδος του εκτός των εθνικών συνόρων ελληνισμού, ενίσχυε την ιδέα ότι το υπάρχον κράτος δεν ήταν παρά μία ημιτελής κατασκευή.
8. Οι ελληνικές κυβερνήσεις είχαν στραμμένο το ενδιαφέρον τους, αποκλειστικά στα εσωτερικά ζητήματα, στην οικονομική ανόρθωση και τη γεφύρωση του χάσματος με τη Δύση, χωρίς να εστιάζουν απόλυτα στη πραγμάτωση της Μ. Ιδέας.

ΑΣΚΗΣΗ 2

Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση:

1. Έλληνες, ελληνικά κεφάλαια και πλούτος υπήρχαν και αναπτύσσονταν:
  - α) από την Ουκρανία ως το Σουδάν, από το Δούναβη ως τον Εύξεινο Πόντο και από τη Σμύρνη ως την Κιλικία
  - β) από την Ουκρανία ως το Σουδάν, από το Δούναβη ως τον Καύκασο και από τη Σμύρνη ως την Κιλικία
2. Χρειάστηκε να δυσκολέψουν για τους Έλληνες του εξωτερικού οι οικονομικές και πολιτικές συνθήκες, προς το τέλος κυρίως του 19ου αιώνα, για να ανακαλύψουν τη σημασία που είχε η φτώχη τους πατρίδα:
  - α) ως ασφαλές καταφύγιο και ως πεδίο ανάπτυξης οικονομικών δραστηριοτήτων
  - β) ως βάση εμπορευματοποίησης των προϊόντων τους σε άλλες χώρες του εξωτερικού
3. Η πρόοδος του εκτός των εθνικών συνόρων ελληνισμού:
  - α) ταλάνιζε το μικρό βασίλειο
  - β) ενίσχυε οικονομικά το μικρό βασίλειο
4. Η «Μεγάλη Ιδέα» δημιουργούσε προσδοκίες για ολοκλήρωση του εθνικού οράματος, που:
  - α) προϋπέθετε τη διευθέτηση των οικονομικών διαφορών της Ελλάδας με χώρες του εξωτερικού
  - β) προϋπέθετε σημαντική διεύρυνση των συνόρων
5. Οι ελληνικές κυβερνήσεις δεν είχαν στραμμένο το ενδιαφέρον τους αποκλειστικά:
  - α) στα εσωτερικά ζητήματα, στην οικονομική ανόρθωση και τη γεφύρωση του χάσματος με τη Δύση
  - β) στα προβλήματα που αντιμετώπιζε η χώρα στον τομέα της υγείας, στη βελτίωση των εμπορικών σχέσεων με χώρες του εξωτερικού και στη βελτίωση των υποδομών

ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ
ΖΗΤΗΜΑ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
(1821–1930)

ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΤΑ ΤΟ 19ο ΑΙΩΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΑΣΚΗΣΗ 1

Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, σημειώνοντας την ένδειξη Σ (για το σωστό) ή Λ (για το λάθος) δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

1. Οι ομαδικές μεταναστεύσεις, ελληνικών πληθυσμών από διάφορα μέρη της Οθωμανικής αυτοκρατορίας προς την επαναστατημένη Ελλάδα, δε συνδέονται με το προσφυγικό ζήτημα.
2. Η Μικρά Ασία, ο ελλαδικός ηπειρωτικός χώρος και τα Επτάνησα αποτέλεσαν τους χώρους προέλευσης των μεταναστευτικών ρευμάτων.
3. Το κλίμα ανασφάλειας και φόβου που επικρατούσε στη Μικρά Ασία μετά τις τρομοκρατικές ενέργειες των Τούρκων, οδήγησε τους κατοίκους να μεταναστεύσουν.
4. Το αποτυχημένο απελευθερωτικό κίνημα στην ηπειρωτική χώρα και το Αιγαίο προκάλεσε προσφυγικό ρεύμα.
5. Η συγχώνευση των ελληνικών πληθυσμών βοήθησε στην ανάπτυξη του νέου ελληνικού κράτους.

A

ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ (1821-1827)

1 Πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία, την Κωνσταντινούπολη και την Κύπρο

Λέξεις – όροι του μαθήματος: ναυτικά νησιά, ελληνικό στοιχείο, Κυδωνίες, καταστροφή, τουρκικά στρατεύματα, διώξεις, επιθέσεις, πρόσφυγες, Φαναριώτες, Γ' Εθνοσυνέλευση, αίτημα, δημιουργία συνοικισμού, «Νέα Σμύρνη», προβλήματα επιβίωσης

ΑΣΚΗΣΗ 1

Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, σημειώνοντας την ένδειξη Σ (για το σωστό) ή Λ (για το λάθος) δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

1. Η εξέγερση των ναυτικών νησιών και της Σάμου, δε θορύβησε τους Τούρκους.
2. Οι Τούρκοι προχώρησαν στη λήψη μέτρων τρομοκράτησης των ελληνικών πληθυσμών εξαιτίας του αναβρασμού που επικρατούσε στις ελληνικές πόλεις της Μικράς Ασίας, τις παράτολμες επιδρομές Σαμίων και Ψαριανών στις μικρασιατικές ακτές καθώς και της εμφάνισης ελληνικών πλοίων κοντά στις Κυδωνίες (Αϊβαλί) και τη Σμύρνη.
3. Αρκετοί εύποροι Έλληνες των Κυδωνιών, εξαιτίας των βιαιοπραγιών των Τούρκων στην Κωνσταντινούπολη, διαπεραιώθηκαν στη Λέσβο προκειμένου να νιώσουν ασφαλείς.
4. Στη Σμύρνη, όταν οι κάτοικοι πληροφορήθηκαν την τραγική τύχη των Κυδωνιών, επιβιβάστηκαν σε εμπορικά πλοία και διασκορπίστηκαν σε διάφορα νησιά των Κυκλάδων και την Στερεά Ελλάδα.
5. Οι Φαναριώτες, ήδη πριν από τις ταραχές στην Πόλη, άρχισαν να συρρέουν στην επαναστατημένη Ελλάδα, όπου πολύ γρήγορα οργάνωσαν πολιτικά το επαναστατημένο έθνος και παρείχαν οικονομική στήριξη.

6. Οι Σμυρναίοι ζητούσαν από τη Συνέλευση να εκπροσωπούνται σ' αυτήν και να τους δοθεί οικονομική ενίσχυση σε μορφή επιδόματος.
7. Οι Μικρασιάτες πρόσφυγες των χρόνων της Επανάστασης αντιμετώπισαν προβλήματα χωρίς, ωστόσο, να τεθούν ζητήματα επιβίωσής τους.
8. Οι Κυδωνιείς δε κατάφεραν να διεκδικήσουν αντιπροσώπευση στα πολιτικά και διοικητικά όργανα της επαναστατημένης Ελλάδας, λόγω των δυσχερειών που αντιμετώπιζαν.

ΑΣΚΗΣΗ 2

Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση:

1. Με την καταστροφή της πόλης των Κυδωνιών από τουρκικά στρατεύματα στις αρχές Ιουνίου του 1821:
  - α) κάτοικοι κατέφυγαν στα Ψαρά, ενώ πλήθος φυγάδων από τα λεηλατημένα χωριά γύρω από τις Κυδωνιές κατέφυγε στη Λέσβο
  - β) κάτοικοι κατέφυγαν στα Ψαρά, ενώ πλήθος φυγάδων από τα λεηλατημένα χωριά γύρω από τις Κυδωνιές κατέφυγε στη Χίο
2. Οι διωκόμενοι από το εσωτερικό της Μικράς Ασίας, επιχειρώντας να γλιτώσουν από τις διώξεις και τις επιθέσεις των ατάκτων:
  - α) κατέφυγαν στη Σάμο και τη Λέσβο
  - β) κατέφυγαν στα Ψαρά και τη Σάμο
3. Πολλοί Κύπριοι, για να αποφύγουν τις διώξεις των Τούρκων, κατέφυγαν:
  - α) στα Προξενεία των Μεγάλων Δυνάμεων και κατόπιν μεταφέρθηκαν με ξένα πλοία σε λιμάνια της Ιταλίας και της Γαλλίας
  - β) στα Προξενεία των Μεγάλων Δυνάμεων και κατόπιν μεταφέρθηκαν με ξένα πλοία σε λιμάνια της Ιταλίας και της Ελλάδας
4. Στην Γ' Εθνοσυνέλευση (1826-1827) διάφορες ομάδες προσφύγων που είχαν καταφύγει στην ελεύθερη Ελλάδα επιχείρησαν:
  - α) να θέσουν το αίτημα της αποκατάστασής τους και ειδικά της μόνιμης εγκατάστασής τους
  - β) να θέσουν το αίτημα της αποκατάστασής τους και της αποζημίωσής τους για τις περιουσίες που εγκατέλειψαν
5. Οι Σμυρναίοι ζητούσαν από τη Συνέλευση:
  - α) να εκπροσωπούνται σ' αυτήν και να μεριμνήσει για την εύρεση εργασίας στη νέα πατρίδα, ώστε να αποκτήσουν το ίδιο βιοτικό επίπεδο με την πατρίδα που

- αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν
- β) να εκπροσωπούνται σ' αυτήν και να προσδιοριστεί τόπος για τη δημιουργία συνοικισμού των διασκορπισμένων ελεύθερων Σμυρναίων
6. Οι Μικρασιάτες πρόσφυγες πρόσφεραν ιδιαίτερα:
- α) στην πνευματική ζωή και στο λαϊκό πολιτισμό του νεότερου ελληνισμού
- β) στην πνευματική ζωή και στην ανάπτυξη της βιομηχανίας της Ελλάδας

2 Πρόσφυγες από τον ελλαδικό χώρο

Λέξεις – όροι του μαθήματος: προσφυγικό ρεύμα, Θεσσαλία, Μακεδονία, Ήπειρος, τουρκικά στρατεύματα, επαναστατικό κίνημα, Σποράδες, φτώχεια, σύγχυση, Όλυμπος, Μεσολόγγι, Σουλιώτες, Βουλευτικό, «εθνικές γαίες», Γ' Εθνοσυνέλευση, μόνιμη εγκατάσταση

ΑΣΚΗΣΗ 1

Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, σημειώνοντας την ένδειξη Σ (για το σωστό) ή Λ (για το λάθος) δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

1. Το προσφυγικό ρεύμα από τις βόρειες ελληνικές επαρχίες, Θεσσαλία, Μακεδονία, Θράκη και Ήπειρο, ξεκίνησε σχεδόν ταυτόχρονα με το μεταναστευτικό ρεύμα από τη Μικρά Ασία.
2. Στις Σποράδες (Σκιάθο, Σκόπελο, Σκύρο) και το Τρίκερι της Μαγνησίας κατέφυγαν αρχικά κάτοικοι της Θεσσαλομαγνησίας, της Στερεάς Ελλάδας και της Κεντρικής Μακεδονίας, μετά την προέλαση των τουρκικών στρατευμάτων.
3. Μετά την καταστολή του κινήματος στον Όλυμπο (1822), κατέφυγαν στις Σποράδες πολλοί αγωνιστές και οπλαρχηγοί από τη Μακεδονία και τον Όλυμπο.
4. Ο προσφυγικός συνωστισμός στις Σποράδες επέφερε φτώχεια η οποία αντιμετωπίστηκε σύντομα με τη βοήθεια εξωτερικών παραγόντων.
5. Οι τοπικές αρχές των Σποράδων βρέθηκαν αδύναμες, όχι μόνο να περιθάλψουν τους άπορους και πεινασμένους νεοφερμένους, αλλά και να διατηρήσουν την τάξη.
6. Οι πρόσφυγες από τον Όλυμπο ενσωματώθηκαν πλήρως με τους νησιώτες.
7. Πολλοί πρόσφυγες από την Ήπειρο κατευθύνθηκαν στη Δυτική Στερεά, για να αποφύγουν τα τουρκικά αντίποινα, μετά την καταστολή του κινήματος, το καλοκαίρι του 1821.

8. Οι Μεσολογγίτες δυσφορούσαν έντονα για τη συνεχή εισροή προσφυγικών πληθυσμών στο Μεσολόγγι.
9. Η απόφαση του Βουλευτικού να παραχωρήσει στους Σουλιώτες το Ζαπάντι, αποτελεί την πρώτη ιδέα για αποκατάσταση προσφύγων στα χρόνια του Αγώνα και έφερε στο προσκήνιο το ζήτημα αξιοποίησης των «εθνικών γαιών».
10. Οι Σουλιώτες πέτυχαν να εκπροσωπηθούν στην Γ' Εθνοσυνέλευση, όπου έθεσαν ως βασικό θέμα την παραχώρηση τόπου και οικίας για μόνιμη εγκατάσταση.

ΑΣΚΗΣΗ 2

Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση:

1. Το προσφυγικό ρεύμα από τις βόρειες ελληνικές επαρχίες, Θεσσαλία, Μακεδονία και Ήπειρο, ξεκίνησε:
  - α) σχεδόν ταυτόχρονα με το μεταναστευτικό ρεύμα από τη Μικρά Ασία
  - β) με διαφορά αρκετών ετών από το μεταναστευτικό ρεύμα από τη Μικρά Ασία
2. Το προσφυγικό ρεύμα, από τον ελλαδικό χώρο, συνεχίστηκε και κατά το δεύτερο έτος της Επανάστασης, προς δύο κυρίως κατευθύνσεις:
  - α) Α) από τη Θεσσαλία και τη Μακεδονία προς τις Βόρειες Σποράδες και Β) από την Ήπειρο και τα Αγραφα προς τη Δυτική Στερεά και ειδικότερα το Μεσολόγγι
  - β) Α) από τη Θεσσαλία και τη Θράκη προς τις Βόρειες Σποράδες και Β) από την Ήπειρο και τα Αγραφα προς την Ανατολική Στερεά και ειδικότερα το Μεσολόγγι
3. Μεγάλα κύματα προσφύγων από την Ήπειρο κατευθύνθηκαν:
  - α) στην Ανατολική Στερεά, για να αποφύγουν τα τουρκικά αντίποινα, μετά την καταστολή του κινήματος, το καλοκαίρι του 1821
  - β) στη Δυτική Στερεά, για να αποφύγουν τα τουρκικά αντίποινα, μετά την καταστολή του κινήματος, το καλοκαίρι του 1821
4. Οι Σουλιώτες πρόσφυγες έφτασαν σε μια περίοδο κατά την οποία το Μεσολόγγι, μετά την εκδίωξη των Τούρκων από τη Δυτική Στερεά:
  - α) είχε πλέον επιβαρυνθεί υπερβολικά
  - β) μπορούσε να δεχθεί μεγάλο αριθμό προσφύγων
5. Από τους Ηπειρώτες πρόσφυγες, πρώτοι οι Σουλιώτες πέτυχαν να εκπροσωπηθούν στην Γ' Εθνοσυνέλευση, όπου έθεσαν ως βασικό θέμα:
  - α) την παραχώρηση κατοικιών και πρόνοια για εύρεση εργασίας στους νέους τόπους διαμονής
  - β) την παραχώρηση τόπου για μόνιμη εγκατάσταση

3 Πρόσφυγες από τα νησιά του Αιγαίου και την Κρήτη

Λέξεις – όροι του μαθήματος: οπλοφόροι Κρήτες, Κάσος, καταστροφή, Χίοι πρόσφυγες, καταστροφή, Κυκλάδες, Κόρινθος, κυβέρνηση, Αθήνα, στέγαση, περίθαλψη, νοσταλγία, επιχείρηση Φαβιέρου, Ψαριανοί πρόσφυγες, Τήνος, Σπέτσες, Μονεμβασιά, Αίγινα, μόνιμη εγκατάσταση, Γ' Εθνοσυνέλευση, προσφυγικός συνοικισμός, Ερμούπολη, Σύρος, ακμαίος προσφυγικός συνοικισμός, ντόπιοι Συριανοί, Άνω Σύρος, διαφορά δόγματος, καθολικοί ντόπιοι

ΑΣΚΗΣΗ 1

Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, σημειώνοντας την ένδειξη Σ (για το σωστό) ή Λ (για το λάθος) δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

α. Οι Κρήτες και οι Κάσιοι πρόσφυγες

1. Από τον πρώτο κιόλας χρόνο της Επανάστασης, οπλοφόροι Κρήτες κατέφυγαν, αρχικά σε μικρό αριθμό, στις Σποράδες.
2. Μετά την καταστροφή της Λέσβου από τον αιγυπτιακό στόλο το 1824, οι Κάσιοι αλλά και οι Κρήτες που είχαν καταφύγει εκεί, κατευθύνθηκαν σε άλλα νησιά του Αιγαίου.
3. Η άφιξη των Κρητών προκάλεσε ενθουσιασμό στους νησιώτες του κεντρικού Αιγαίου.
4. Ως τα μέσα της δεκαετίας του 1820, οι ένοπλοι Κρήτες πρόσφυγες είχαν αποβεί κυρίαρχοι σε βάρος των εγχωρίων.
5. Στην Αργολίδα η κυβέρνηση μερίμνησε για τη διατροφή και περίθαλψη των Κρητών.

β. Οι Χίοι πρόσφυγες

1. Μετά την καταστροφή της Χίου, οι κάτοικοί της μεταφέρθηκαν μαζικά στα Ψαρά όπου ανέκυψε πρόβλημα από το πλήθος των προσφύγων που κατέκλυσε το νησί.
2. Οι Ψαριανοί αδυνατούσαν να φροντίσουν τους Χίους πρόσφυγες και τους προώθησαν σε άλλα νησιά των Κυκλάδων.
3. Προκειμένου να αντιμετωπιστεί το αδιαχώρητο που είχε δημιουργηθεί στα Ψαρά, πολλοί Χίοι μεταφέρθηκαν στις Κυκλάδες και την Πελοπόννησο.
4. Οι Κορίνθιοι περιέθαλψαν αμέσως τους Χίους που βρέθηκαν στην Κόρινθο.
5. Η κυβέρνηση έδειξε φροντίδα για τους Χίους πρόσφυγες που αποβιβάστηκαν αρχικά στον Πειραιά κι από εκεί στην Αθήνα καθώς παραχώρησε χώρους στέγασης

και καταλύματα και ανέλαβε τη δαπάνη της συντήρησης των απόρων, των χηρών και των ορφανών.

- 6 Τα μέτρα περίθαλψης της κυβέρνησης για τους Χίους πρόσφυγες διήρκησαν πολλούς μήνες.
7. Οι Χίοι πρόσφυγες καθ' όλη τη διάρκεια της Επανάστασης εργάστηκαν σκληρά για τους νέους τόπους διαμονής.
8. Μετά την επιτυχημένη επιχείρηση του Φαβιέρου, οι Χίοι πρόσφυγες επέστρεψαν στο νησί τους.

γ. Οι Ψαριανοί πρόσφυγες

1. Περίπου 3.600 Ψαριανοί εγκατέλειψαν το κατεστραμμένο νησί, με προορισμό άλλα νησιά του Αιγαίου, ενώ αρκετοί κατέφυγαν στο Ναύπλιο.
2. Στις Κυκλάδες, όπου κυρίως κατευθύνθηκαν οι Ψαριανοί, δεν αντιμετωπίστηκαν παντού με τον ίδιο τρόπο.
3. Οι κάτοικοι της Τήνου δυσανασχέτησαν με την έλευση των Ψαριανών στο νησί τους.
4. Στην Πάρο και την Άνδρο, οι κάτοικοι δέχτηκαν με θέρμη τους Ψαριανούς πρόσφυγες και φρόντισαν άμεσα για τη συντήρησή τους.
5. Οι Σπετσιώτες συμπεριφέρθηκαν ευσπλαχνικά στους Ψαριανούς, ξεχνώντας τους παλιούς ανταγωνισμούς των δύο ναυτικών νησιών.
6. Όταν οι Ψαριανοί εκδήλωσαν την επιθυμία να εγκατασταθούν μόνιμα στις Σπέτσες, οι Σπετσιώτες βοήθησαν για τη γρήγορη ενσωμάτωση στην τοπική κοινωνία.
7. Οι περισσότεροι Ψαριανοί έφυγαν αργότερα από τη Μονεμβασιά, μετά το ξέσπασμα θανατηφόρου επιδημίας, και διασκορπίστηκαν πάλι στις Κυκλάδες.
8. Οι Ψαριανοί εγκαταστάθηκαν μόνιμα στο νησί της Αίγινας.
9. Οι Ψαριανοί ίδρυσαν σχολείο στην Αίγινα, διέδωσαν τα έθιμά τους και μέχρι τα μέσα του αιώνα διατήρησαν το κοινοτικό τους σύστημα.
10. Στην Γ' Εθνοσυνέλευση οι Ψαριανοί ζήτησαν να καθοριστεί νέος τόπος του προσφυγικού συνοικισμού τους.

δ. Ο προσφυγικός συνοικισμός της Ερμούπολης Σύρου

1. Η Ερμούπολη στη Σύρο αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα προσφυγικού συνοικισμού που ιδρύθηκε αποκλειστικά με κυβερνητική αρωγή.
2. Η Ερμούπολη άρχισε να συγκεντρώνει από το 1821 έως το 1824 Έλληνες πρόσφυγες απ' όλα τα μέρη της Ελλάδας.
3. Η ουδέτερη στάση που τηρούσε η Σύρος στα πρώτα χρόνια της Επανάστασης προκάλεσαν, από κοινού με άλλους παράγοντες, την αθρόα προσέλευση των προσφύγων.

4. Οι ντόπιοι Συριανοί κατοικούσαν κοντά στην παραλία απ' όπου διεξάγονταν και το εμπόριο με άλλες περιοχές.
5. Η διαφορά δόγματος μεταξύ των καθολικών ντόπιων και των ορθόδοξων προσφύγων δε δημιούργησε προβλήματα στις μεταξύ τους σχέσεις.

ΑΣΚΗΣΗ 2

Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με όσα στοιχεία της στήλης Β ταιριάζουν στο καθένα.

ΣΤΗΛΗ Α'	ΣΤΗΛΗ Β'
1. 1821-1824	α. επιχείρηση του Φαβιέρου
2. 1824	β. ομάδα Κρητών προσφύγων κατέφυγε στην Πελοπόννησο
3. 1827-1828	γ. περιοχή στη Σύρο που ονομάστηκε Ερμούπολη
4. 1823-1824	δ. οι Ψαριανοί παίρνουν τον δρόμο της προσφυγιάς
5. 1825	ε. Έλληνες πρόσφυγες απ' όλα τα μέρη της Ελλάδας άρχισαν να συγκεντρώνονται στην Ερμούπολη

4 Η στάση της πολιτικής ηγεσίας απέναντι στο προσφυγικό ζήτημα

Λέξεις – όροι του μαθήματος: προσφυγικό ζήτημα, ενσωμάτωση προσφύγων, Γ' Εθνική Συνέλευση, πρόσφυγες, εκπροσώπηση, μόνιμη εγκατάσταση, ψήφισμα, δυσμενείς συνθήκες, αντιδράσεις

ΑΣΚΗΣΗ 1

Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, σημειώνοντας την ένδειξη Σ (για το σωστό) ή Λ (για το λάθος) δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

1. Το προσφυγικό ζήτημα στη διάρκεια της Επανάστασης αντιμετωπίστηκε επαρκώς και με μεθοδικότητα εκ μέρους της πολιτικής ηγεσίας των Ελλήνων.

2. Οι προσπάθειες για την περίθαλψη και την ενσωμάτωση των προσφύγων, στηρίχθηκαν στον αυθορμητισμό και τη συμπαράσταση των κατά τόπους ελληνικών κοινοτήτων ή σε εντελώς προσωρινά μέτρα των κυβερνήσεων.
3. Στην Γ' Εθνική Συνέλευση οι πρόσφυγες μπόρεσαν να διεκδικήσουν την εκπροσώπησή τους στη Συνέλευση, για να προωθήσουν το αίτημα παροχής χώρου για μόνιμη εγκατάσταση στην ελεύθερη Ελλάδα.
4. Με το ψήφισμα της 5ης Μαΐου 1827, καλούνταν όλοι οι ορθόδοξοι των οποίων οι πόλεις καταστράφηκαν, να προσέλθουν στη Βουλή ζητώντας τόπο και να δημιουργήσουν πόλεις.
5. Οι επαναστατικές κυβερνήσεις προχώρησαν στην άμεση υλοποίηση των αποφάσεών τους και οργάνωσαν, σε σύντομο χρονικό διάστημα, συνοικισμούς προσφύγων.

ΑΣΚΗΣΗ 2

Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση:

1. Το προσφυγικό ζήτημα στη διάρκεια της Επανάστασης:
  - α) δεν αντιμετωπίστηκε μεθοδικά εκ μέρους της πολιτικής ηγεσίας των Ελλήνων
  - β) αντιμετωπίστηκε με μεθοδικότητα από την πολιτική ηγεσία των Ελλήνων
2. Οι προσπάθειες για την περίθαλψη και την ενσωμάτωση των προσφύγων, στηρίχθηκαν:
  - α) στην οικονομική ενίσχυση των Ελλήνων του εξωτερικού καθώς και στα προσωρινά μέτρα των κυβερνήσεων
  - β) στον αυθορμητισμό και τη συμπαράσταση των κατά τόπους ελληνικών κοινοτήτων ή σε εντελώς προσωρινά μέτρα των κυβερνήσεων
3. Στην Γ' Εθνική Συνέλευση το προσφυγικό προβλήθηκε εντονότερα από τις διάφορες προσφυγικές ομάδες, που ζήτησαν την εκπροσώπησή τους στη Συνέλευση, για να:
  - α) προωθήσουν το αίτημα παροχής χώρου για μόνιμη εγκατάσταση στην ελεύθερη Ελλάδα
  - β) προωθήσουν το αίτημα για αποκατάσταση των προσφύγων στην ελεύθερη Ελλάδα
4. Το ψήφισμα της 5ης Μαΐου 1827 έδειχνε την τάση να επικρατήσει μία ευρύτερη αντίληψη για το προσφυγικό. Οι επαναστατικές κυβερνήσεις:

- α) δεν προχώρησαν, ωστόσο, στην υλοποίηση των αποφάσεών τους και δεν οργάνωσαν συννοικισμούς προσφύγων
  - β) δεν προχώρησαν αμέσως στην υλοποίηση των αποφάσεών τους, δεσμεύτηκαν, όμως, ότι θα οργανώσουν άμεσα προσφυγικούς συννοικισμούς
5. Οι δυσμενέστερες συνθήκες κατά την Επανάσταση αλλά και οι κατά τόπους αντιδράσεις:
- α) λειτουργούσαν ανασταλτικά στην εφαρμογή μέτρων για την επίλυση του προβλήματος και ανάγκασε τους πρόσφυγες να αναζητήσουν νέες πατρίδες για να εγκατασταθούν
  - β) εμπόδισαν την εφαρμογή μέτρων για την επίλυση του προβλήματος

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Α Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

1 Τα δημογραφικά δεδομένα

α. Ο πληθυσμός

ΑΣΚΗΣΗ 1

1. ΛΑΘΟΣ 2. ΛΑΘΟΣ 3. ΛΑΘΟΣ 4. ΛΑΘΟΣ 5. ΛΑΘΟΣ 6. ΣΩΣΤΟ 7. ΛΑΘΟΣ 8. ΣΩΣΤΟ

ΑΣΚΗΣΗ 2

1. α) 2. β) 3. α) 4. β) 5. α)

β. Οι μετακινήσεις μέσα και έξω από την Ελλάδα

ΑΣΚΗΣΗ 1

1. ΛΑΘΟΣ 2. ΣΩΣΤΟ 3. ΛΑΘΟΣ 4. ΛΑΘΟΣ 5. ΛΑΘΟΣ

ΑΣΚΗΣΗ 2

Οι πόλεις **μεγάλωναν**, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι είχαν κάποια **ομοιότητα**, στο διάστημα που μας απασχολεί, με τα **βιομηχανικά, εμπορικά, χρηματιστικά, αστικά** κέντρα της **Δύσης**. Για τα ευρωπαϊκά μέτρα οι πόλεις της μικρής Ελλάδας έμοιαζαν περισσότερο με μεγάλα **χωριά**. Η **μετακίνηση** ανθρώπων από την **ύπαιθρο** στα αστικά κέντρα δεν στόχευε αποκλειστικά σε **εγκατάσταση** στον αστικό χώρο, όπου η αργή **ανάπτυξη των παραγωγικών δραστηριοτήτων** δεν έδινε στους νεοφερμένους πολλές ευκαιρίες. Οι μεταναστεύσεις του **αγροτικού** πληθυσμού προς τα λιμάνια της **Ανατολικής Μεσογείου** και της Μαύρης Θάλασσας, προς το **Δούναβη**, τη Νότια Ρωσία, τη Μικρά Ασία και την **Αίγυπτο** ήταν συχνό φαινόμενο. Προς το τέλος του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ού, άνοιξαν οι δρόμοι προς την **Αμερική**. Η σταφιδική κρίση εκείνης της εποχής προκάλεσε μεγάλο ρεύμα μετανάστευσης πέρα από τον **Ατλαντικό**.

2 Οι παραγωγικές δυνάμεις μέσα και έξω από την Ελλάδα και η «Μεγάλη Ιδέα»

ΑΣΚΗΣΗ 1

1. ΛΑΘΟΣ 2. ΣΩΣΤΟ 3. ΣΩΣΤΟ 4. ΛΑΘΟΣ 5. ΛΑΘΟΣ 6. ΣΩΣΤΟ 7. ΣΩΣΤΟ 8. ΛΑΘΟΣ

ΑΣΚΗΣΗ 2

1. β) 2. α) 3. α) 4. β) 5. α)

B Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19^ο ΑΙΩΝΑ

1 Το εμπόριο

ΑΣΚΗΣΗ 1

1. ΣΩΣΤΟ 2. ΣΩΣΤΟ 3. ΛΑΘΟΣ 4. ΣΩΣΤΟ 5. ΣΩΣΤΟ 6. ΛΑΘΟΣ 7. ΛΑΘΟΣ 8. ΣΩΣΤΟ
9. ΛΑΘΟΣ 10. ΣΩΣΤΟ 11. ΛΑΘΟΣ 12. ΛΑΘΟΣ 13. ΣΩΣΤΟ 14. ΛΑΘΟΣ 15. ΛΑΘΟΣ
16. ΣΩΣΤΟ

ΑΣΚΗΣΗ 2

1. α) 2. β) 3. α) 4. γ) 5. α) 6. γ) 7. α) 8. β) 9. α) 10. γ) 11. α) 12. β)

2 Η εμπορική ναυτιλία

ΑΣΚΗΣΗ 1

1. ΛΑΘΟΣ 2. ΣΩΣΤΟ 3. ΛΑΘΟΣ 4. ΛΑΘΟΣ 5. ΛΑΘΟΣ 6. ΣΩΣΤΟ 7. ΛΑΘΟΣ 8. ΣΩΣΤΟ
9. ΣΩΣΤΟ 10. ΣΩΣΤΟ 11. ΛΑΘΟΣ 12. ΛΑΘΟΣ

ΑΣΚΗΣΗ 2

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: 1-γ / 2-δ / 3-β / 4-ε / 5-α